

Provincie Noord-Brabant
College van Gedeputeerde Staten
T.a.v. mevrouw I. Cortenbach
Programmamanager Milieu en Energie
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

In afschrift aan: Leden van Provinciale Staten
Afdeling Kennis en Onderzoek

DATUM:	KENMERK:	ONDERWERP:
14 juli 2021	2021.07.14/RL	Advies Regionaal Water- en Bodemprogramma

Geacht college,

De Provinciale Raad voor de Leefomgeving (PRL) heeft een toegewezen taak in het adviseren over MER-projecten in de provincie Noord-Brabant. In dat verband zijn we gevraagd te adviseren over het MER van het ontwerp Regionaal Water- en bodemprogramma 2022-2027 (RWP).

De PRL adviseert:

- omdat dit RWP in provincie Noord-Brabant grote consequenties heeft voor de leefomgeving: ruimtelijk, milieukundig, economisch en sociaal;
- met een integrale blik en afweging door kennis en netwerken van de verschillende domeinen van BrabantAdvies te betrekken;
- op hoofdlijnen vanuit een Brabantse scope. Zij kijkt hierbij breder dan alleen naar milieueffecten.

Eerder adviseerden we over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het milieueffectrapport (MER) voor het RWP.¹ In dat advies stond de trendbreuk centraal die nodig is om tot een klimaatrobust en toekomstbestendig watersysteem te komen. Dat betekent een omslag in denken van water als risicofactor voor overstromingen (snel afvoeren van water) naar water als kostbare grondstof voor leven (lang vasthouden in verband met toenemende droogte). We onderbouwden de noodzaak voor de trendbreuk en gaven alternatieven om deze te realiseren.

Na bestudering van het MER - dat waardevolle informatie aanreikt - en het RWP hebben we de volgende met elkaar samenhangende adviezen.

1. Aan de slag met de trendbreuk

De urgentie om met de trendbreuk aan de slag te gaan is groot. De verdroging en effecten van klimaatverandering nemen sneller toe dan we met de huidige aanpak kunnen opvangen. Het MER geeft waardevolle inzichten en helpt om keuzes te maken voor een effectief herstel van het water- en bodemsysteem.

¹ Advies '[alternatieven voor trendbreuk water- en bodemprogramma](#)' (september 2020).

Brabant heeft de ambitie om in 2050 een klimaatbestendig en veerkrachtig water- en bodemsysteem te realiseren dat bestand is tegen extremen. We onderschrijven de aanpak van de ‘handelingsprincipes’² en de ‘rode draad’³ om dat te kunnen bereiken. Daarnaast is het positief dat er een duidelijk verband is gelegd met klimaatverandering door klimaatadaptatie als één van de ambities uit te werken. Ook de relatie met landbouw krijgt ruime aandacht.

De doelen in het RWP zijn vrij algemeen. Deze constatering zien we ook in de zienswijzen van verschillende stakeholders. Zo is er bijvoorbeeld niet gekwantificeerd wat er nodig is aan wateraanvulling en -besparing. De algemene doelen maken het een uitdaging adequate monitoring en een lerende aanpak toe te passen. Duidelijke en concrete doelstellingen zijn nodig om te kunnen beoordelen welke (harde) maatregelen bijdragen aan de doelen en wanneer er aanvullende maatregelen nodig zijn. Dit om de aanpak voor maatregelen te onderbouwen en samen aan de slag te gaan met de noodzakelijke trendbreuk.

2. Zet in op herstel van het water- en bodemsysteem

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) geeft aan dat het watersysteem in 2027 op orde moet zijn. Daarvoor is inzet nodig vanuit meerdere partijen, zoals de waterschappen, de provincie en het Rijk. Brabant doet er alles aan om daarvoor de benodigde maatregelen te nemen. Het MER laat echter zien dat de KRW-doelen met het voorkeursalternatief waarschijnlijk niet gehaald worden.⁴ We realiseren ons dat hierbij nog veel onzeker is, waarbij we ook denken aan de impact van klimaatverandering. Het vraagt wel om meer toelichting. In hoeverre zijn de inspanningen voldoende om het water- en bodemsysteem te herstellen? En hoe wordt dat gemeten? Uiteraard is ook het landelijk beleid, zoals het nieuwe landelijk waterprogramma en het mestbeleid, van invloed op het behalen van de KRW-doelen. Ons advies is om kosten en opbrengsten naast elkaar te zetten, waarbij de financiële en maatschappelijke effecten van het niet behalen van de KRW-doelen worden afgezet tegen wat er nodig is om de KRW-doelen wel te behalen. Voorkomen we bijvoorbeeld - door extra generieke landelijke maatregelen c.q. extra te investeren - toekomstige grotere kosten? En wat zijn hierbij kansen (zoals mogelijkheden om aanvullende middelen te genereren⁵) en risico's (zoals de kans op Europese boetes bij het niet halen van de KRW-doelen)?

3. Zorg voor een heldere uitvoeringsstructuur

Droogte en een lage waterstand zijn een algemeen maatschappelijk probleem. Er wordt inzet gevraagd van iedereen: overheden, ondernemingen, wetenschap en inwoners. Wij zien een positieve beweging, waarbij stakeholders de verantwoordelijkheid nemen om samen aan de slag te gaan met het water- en bodemvraagstuk. Het Breed Bestuurlijk Overleg Grondwater en de voorziene oprichting van een Commissie Droogte zijn hier goede voorbeelden van.

---

² Principe 1: niet meer (grond)water onttrekken dan wordt aangevuld. Principe 2: Regenwater niet afvoeren, maar vasthouden in de bodem en infiltreren naar het grondwater. Principe 3: Het grondgebruik is volgend op wat het water- en bodemsysteem aan kan. Principe 4: ruimte om extremen (piekbuien, droogte) op te vangen. Principe 5: geen hoogwaardig water voor laagwaardig gebruik. Principe 6: gebruikers zijn maximaal verantwoordelijk voor de kwaliteit en kwantiteit van water. Principe 7: circulair denken en doen.

³ De rode draad beschrijft de aanpak a.d.h.v. zes lijnen. 1: herstellen systeemwerking. 2: optimaal gebruiken wettelijke kaders en instrumenten. 3: sluiten kringlopen en benutten economische waarde. 4: verbinden met de samenleving. 5: benutten mogelijkheden innovatie en kennisuitwisseling. 6: data-gedreven werken.

⁴ Doordat maatregelen in een klein gebied worden genomen wordt het grondwater onvoldoende aangevuld (MER, p. 6). Ook worden de KRW-doelen voor schoon water met het voorkeursalternatief waarschijnlijk niet gehaald (MER, p.9).

⁵ De opgaven van het RWP zijn groter dan de beschikbare middelen (RWP, p. 68). Daarbij zijn ook ontwikkelingen beschreven om meer middelen te genereren (o.a. Rijksmiddelen natuurherstel, onderzoek grondwaterheffing en Europese middelen).

De stakeholders zijn nu aan zet om gezamenlijk de water- en bodemdoelstellingen te vertalen in aanpakken. Het is daarbij de vraag of de huidige overlegstructuren leiden tot de gewenste trendbreuk en gezamenlijke verantwoordelijkheid. De verdeelde verantwoordelijkheden en rollen van stakeholders (waterschappen, het Rijk, provincie en gemeenten) op het gebied van water en bodem en de relatie met klimaat, landbouw, natuur en ruimtelijke ontwikkeling, leiden tot een complexe bestuurlijke opgave. Met veel uitvoeringsregels, bestuurlijke procedures en verschillen in tijdshorizon.

Een gecoördineerde inzet van beleid en middelen is allerminst vanzelfsprekend.⁶ Dit vraagt om een heldere uitvoeringsstructuur die coördineert, actief verbindt, ook met de samenleving,⁷ én uitvoert. En die langjarig over bestuursperioden heen werkt aan de doelstellingen om het water- en bodemsysteem te herstellen.

4. Noodzaak voor verbinding met ander provinciaal beleid

We adviseerden om water en bodem te verbinden met klimaat en landbouw. Deze koppeling zien wij tot onze tevredenheid terug in het RWP. Daarnaast zien we samenhang en afhankelijkheid tussen water en bodem op het gebied van voedsel, natuur, milieu en omgevingskwaliteit. Daarvoor zijn bij de provincie verschillende beleidskaders in ontwikkeling. Het MER geeft op onderdelen mitigerende maatregelen en aandachtspunten mee om verbinding te leggen tussen bodem en water en ander provinciaal beleid. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat er nadere analyses nodig zijn om de effecten in beeld te brengen of er zijn nadere afspraken nodig om de verbinding tussen beleidskaders te leggen. Dit vraagt om een ruimtelijke visie waarin wordt aangegeven hoe maatregelen van het RWP en van de andere beleidsprogramma's ruimtelijk in Brabant ingepast moeten worden.

Ook in de uitvoering van het RWP zien wij mogelijkheden voor verbinding. Denk hierbij aan een gecombineerde inzet in het buitengebied vanuit onder andere de stikstofaanpak en transitie landbouw. Daarmee zijn voor de langere termijn positievere milieueffecten voor natuur, landschap, landbouw, gezondheid en recreatie te bereiken.

5. Betrek inwoners

In ons eerdere advies benadrukten we (naast die van de partijen uit de waterketen) de rol van de inwoners. Deze rol blijft onderbelicht. Daarom roepen we nogmaals op om inwoners actief te betrekken bij de achtergronden en de uitvoering van het beleid. Door bijvoorbeeld het anders en beter inrichten van hun eigen omgeving, van hun huizen en tuinen. Blijf als één overheid initiatieven stimuleren zoals het tegels in tuinen vervangen voor groen (actie 'steenbreek') of de subsidies voor aanschaf van een regenton. Ook inzetten op bewustwording over de waarde van water is noodzakelijk en daarmee samenhangend watergebruik en -besparing. Het gaat hier om verandering van gedrag, zoals het niet zonder meer beregenen van de tuin of minder lang douchen. Waterbesparing slaat niet vanzelf aan bij inwoners, daar is heldere, consistente en langjarige communicatie voor nodig.

---

⁶ Ons advies om in gesprek te gaan met het Rijk over een gedifferentieerd tarief is overgenomen in het RWP. Houd rekening met onbedoelde neveneffecten, bijvoorbeeld een toename van ongecontroleerde particuliere wateronttrekkingen, zoals Brabant Water aangeeft. Communicatie, toezicht en handhaving zijn daarbij cruciaal.

⁷ Ook door pilots uit sectoren en samenleving te betrekken, zoals het project Brabantse Bodem en ideeënvorming, zoals Renaissance van het Platteland.

6. Maak afspraken met (inter)nationale partners

Het is positief dat er in het kader van het RWP (internationaal, nationaal en provinciaal) samengewerkt wordt. De grondwaterbalans herstellen c.q. de voorraad diep grondwater vergroten kan alleen in samenwerking met Limburg, Duitsland en België. Dit zijn de intrekgebieden. Er is ook samenwerking met het Rijk nodig voor afstemming over het landelijk beleid.⁸ We roepen op om goede afspraken met elkaar vast te leggen en gezamenlijk aan ambities en doelen te werken. Dit maakt het ook mogelijk om voor een gelijk speelveld van watergebruikers te zorgen.

Wij wensen u succes met de uitvoering van de plannen en hopen u naar voldoening te hebben geadviseerd.

Met vriendelijke groet,

Pieter van Geel

BrabantAdvies,
Voorzitter Provinciale Raad voor de Leefomgeving

---

⁸ Bijvoorbeeld een aanpassing van het landelijk mestbeleid, om daarmee de hoeveelheid nutriënten naar het water - o.a. als gevolg van emissies van landbouwgronden - te verminderen.